

**Специфіка відтворення
академічної термінології
при перекладі й
локалізації вебсайтів
закладів вищої освіти
англійською мовою**

Актуальність дослідження

- В умовах науково-технічного прогресу практично кожна компанія, організація, українські заклади вищої освіти мають свій корпоративний веб-сайт.
- Традиційного перекладу недостатньо для підготовки іншомовної версії сайту. Для залучення уваги іноземних користувачів створюється нова версія веб-сайту іноземною мовою, з огляду на всі національно-специфічні особливості аудиторії-акцептора. Цей процес у теорії й практиці перекладу прийнято називати локалізацією.
- Актуальність теми визначається також її недостатньою розробленістю з позиції лінгвістичних та перекладознавчих досліджень, а також зростаючим інтересом до процесу і продукту локалізації.
- Крім того, актуальність обумовлена тим, що у даний час спостерігається посилення міжнародних зв'язків між вищими навчальними закладами України та іноземних країн, що підвищує запити суспільства та освіти на якісну локалізацію веб-сайтів українських ВНЗ англійською мовою.

Об'єкт дослідження: академічна термінологія веб-сайтів закладів вищої освіти у контексті перекладу та локалізації.

Предмет дослідження: специфіка відтворення академічної термінології при перекладі й локалізації веб-сайтів закладів вищої освіти англійською мовою..

Мета дослідження: вивчити специфіку відтворення академічної термінології при перекладі й локалізації веб-сайтів закладів вищої освіти англійською мовою.

Задачі дослідження:

- дати загальну характеристику поняттю «термін»;
- визначити особливості функціонування сучасних англомовних термінів;
- розглянути лексико-семантичні особливості англомовної термінолексики;
- визначити місце академічної термінології у терміносистемі сучасної англійської мови;
- встановити особливості відтворення англомовної фахової термінології при локалізації веб-сайтів ЗВО.

У ході дослідження використовувалися теоретичні та емпіричні **методи дослідження**, а саме: аналіз, синтез, систематизація, зіставлення, порівняння; збір текстового матеріалу за допомогою методу суцільної вибірки, контекстуальний та перекладацький аналіз. Застосований також метод лінгвопрагматичного аналізу рекламно-освітнього дискурсу, семантичний і лінгвостилістичний аналіз тексту, метод лінгвовізуального моделювання.

Розділ 1

1.1. Загальна характеристика поняття «термін»

- Термін є об'єктом вивчення цілого ряду наук, і кожна з них намагається сформулювати своє визначення, з огляду на характерні для даної галузі знання особливості.
- С. В. Гриньов пропонує наступне визначення терміна: термін – це «номінативна спеціальна лексична одиниця (слово або словосполучення) спеціальної мови, яка приймається для точного найменування спеціальних понять»
- Поняття «змістовна структура терміна» включає в себе наступні складові: семантику, вмотивованість, сигніфікативне значення.
- При описі терміна однією з важливих задач, поряд з визначенням поняття терміна, є виявлення його властивостей і функцій.
- З розвитком науки і власне термінознавства, з'являються все нові властивості і функції терміна, які поряд з самим терміном є об'єктом постійного і пильного вивчення.

1.2. Особливості творення і функціонування сучасних англомовних термінів

- Важливо відзначити, що термін «словотворча активність» є синонімічним слову «продуктивність» – здатність словотвірного елемента утворювати нові слова.
- Наслідком прискореного темпу життя стала прогресуюча тенденція до економії мовних засобів, що проявляються у зростаючій продуктивності в сучасній англійській мові конверсії та скорочення. У сучасній лексикології існує загальноприйнята класифікація скорочень.
- Розгляд словотвору сучасної англійської мови виявляє його важливість як інструменту збагачення мови і дозволяє відзначити продуктивність афіксації, конверсії, словоскладання і скорочення на початку XXI ст. лінгводидактичної роботи з деривацією.

1.3. Лексико-семантичні особливості англомовної термінолексики

Найпопулярнішим способом творення терміна є використання загальноживаних слів і їх функцій, заснованих як на узагальненій природі слова, так і на смислотворній можливості. Терміни, відрізняються від загальноживаних слів тим, що мають дефініцію, яка відкриває найбільш істотні ознаки спеціальних понять.

Переклад термінів не завжди є легкою справою, адже не всі терміни мають свої еквіваленти у мові перекладу, а у окремих випадках у реаліях лінгвокультури, з мовою якої працює перекладач, може бути відсутнім навіть поняття чи явище, яке позначає термін.

Тільки в ідеалі термін є однозначним і не має синонімів і конотацій.

Навіть при цьому «ідеальному» положенні говорити про його повний переклад можна тільки в тих випадках, коли елементи термінології перебувають у своєму природному оточенні, тобто – у науковому стилі.

Д. С. Лотте виділяє ряд причин, за якими складно знайти вірне значення того чи іншого терміна

Розділ 2

2.1. Структурна типологія англomовної фахової термінології

Фахова термінологія – це термінологія, яка обслуговує певну професійну область чи галузь знань і діяльності людини. В англійській мові можна виокремити правову термінологію, інженерну, ІТ-термінологію, медичну, економічну та інші види фахової лексики і термінології.

за будовою терміни поділяються на такі структурні типи:

- прості терміни (як правило, це прості кореневі слова);
- похідні терміни, які можуть бути суфіксального, префіксального, суфіксально-префіксального типу;
- складні терміни;
- терміни-словосполучення.

3 точки зору структури можна виокремити кілька типів складних термінів:

1

складні терміни, які складаються із простих основ (наприклад, *drawback*);

2

складні терміни, у яких один (або більше) компонент є похідною основою (як у слові *leaseholder*);

3

складні терміни, у яких один із компонентів є скороченням;

4

складні терміни, у яких один із компонентів є складним словом

Термінологічні словосполучення також можна диференціювати і за типом синтаксичної будови словосполучення – за граматичною моделлю. Відповідно до цього критерію термінологічні словосполучення англійської мови можна поділити на такі структурні групи:

- 1) іменник + іменник (N+N), наприклад: *bankruptcy trustee, life insurance* та ін.
- 2) прикметник + іменник (A+N), наприклад: *active trust, equal pay* та ін.
- 3) дієслово + іменник (V+N), як у такому прикладі: *close a transaction*;
- 4) іменник + інфінітив (N+Inf), наприклад: *contract to sell, invitation to negotiate*.

Найпродуктивнішою бінарною безприйменниковою конструкцією в українській мові є модель A+N (прикметник + іменник). Складні терміни, побудовані за цією моделлю, перекладаються такими способами:

- складним терміном тотожної структури (прикметник + іменник): *активи ліквідні – liquid assets, першочергові борги – preferential debts*;
- складним терміном, у якому відповідником A виступає іменник: *альтернативна вартість – opportunity costs*;
- складним англійським терміном, де відповідником A виступає прийменниково-іменникова конструкція у постпозиції до відповідника N: *фінансовий арбітраж – arbitrage of exchange*;
- складним терміном, де A трансформується у словосполучення, яке містить безпосередній відповідник прикметника A: *балансові показники – balance sheet ratio*,
- складним терміном, де відповідником A виступає дієприкметник теперішнього часу: *револьверний кредит – revolving credit*.

Третью компоненту означених термінів N відповідає англійський іменник, а перших два компоненти A+A перекладаються переважно наступними способами:

- 1) A+N, як у таких прикладах: *моторне страхове бюро – motor insurance office, номінальна процентна ставка – nominal interest rate*;
- 2) A+A, наприклад: *чиста поточна вартість – net present worth (NPW), дисконтна валютна політика – discount monetary policy*;
- 3) N+N, наприклад: *девiзна валютна політика – currency exchange policy*.

Відтак, структурні особливості фахової термінології обумовлюють безліч труднощів її перекладу, а тому є важливим елементом, на який обов'язково слід звертати увагу при перекладі. При цьому має враховуватися граматична система англійської та української мов, у якій функціонують різні типи поєднання слів у словосполученнях та реченнях, різні словотвірні моделі тощо.

2.2. Семантична типологія англомовної фахової термінології

Ми фокусуємо свою увагу на професійній лексиці, яка за стильовою ознакою належить до офіційно-ділового стилю. Для зручності дослідження скомпонуємо відповідну термінологію за такими семантичними категоріями:

- 1 Структура університету і основні підрозділи / *University structure and the main subdivisions.*
- 2 Органи управління та посадові особи / *Authorities and Officials.*
- 3 Вища освіта. Вищі кваліфікації / *Higher education. Higher degrees.*
- 4 Науково-педагогічні кадри / *University teaching staff.*
- 5 Студенти / *Classification of students.*

Група академічних термінів, яка позначає органи управління та посадових осіб (*Authorities and Officials*), включає наступні терміни та термінологічні словосполучення:

Український термін	Англійський відповідник
аспірант	Postgraduate
аспірант кафедри	Postgraduate at the Department of
декан	Dean
директор	Director
докторант	Doctoral Candidate
доцент	Associate Professor
доцент кафедри (конкретної)	Associate Professor at the Department of
зав. кафедрою (посада)	Head of Department (BrE) / Department Chair (AmE)
зав. кафедрою (конкретної)	Head of the Department of / Chair of the Department of
зав. відділенням (конкретного)	Head of the Division of / Department Head / Department Chair
молодший науковий співробітник	Research Assistant
науковий співробітник	Research Officer
викладач кафедри	Lecturer at the Department of
професор (звання)	Full Professor
професор кафедри (конкретної)	Professor at the Department of

Семантична група академічних термінів на позначення органів управління та посадових осіб (*Authorities and Officials*) (табл. 2.1.)

2.3. Полісемія у англомовній фаховій терміносистемі

Розглянемо один академічний термін, який може слугувати прикладом полісемії:

- *professor* (n.):
 - a) a teacher of the highest rank in a department of a British university, or a teacher of high rank in an American university or college [83];
 - b) US a) a college or university teacher of the highest academic rank; full professor; assistant professor, associate professor;
 - c) Loosely any college, university, or, occas., secondary-school teacher [84].
- *професор* (ім.):
 - а) викладач вищого рангу в британському університеті або будь-який викладач в американському університеті або коледжі, крім аспірантів [83];
 - б) амер. а) викладач вищого рангу в коледжі чи університеті; професор; старший викладач; ад'юнкт-професор;
 - в) у широкому сенсі – будь-який викладач у коледжі, університеті, іноді у середній школі [84].

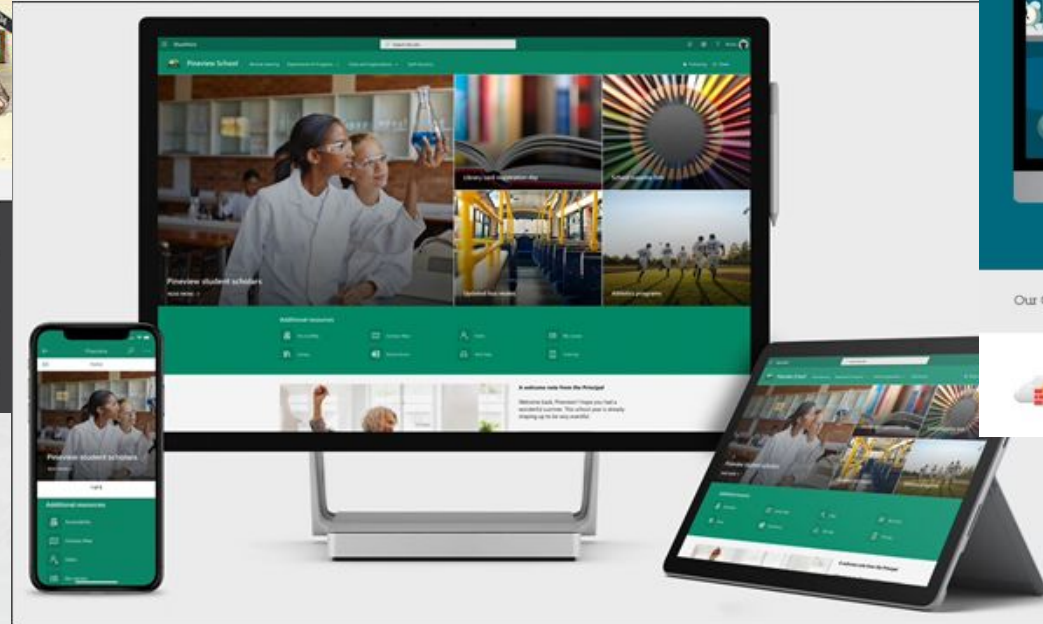
Звернемо також увагу на деякі унікальні (однозначні, безеквівалентні) термінологічні одиниці академічної терміносистеми англійської мови (табл. 2.3.):

Термін	Тлумачення	Країна / штат / університет
Commencement	Церемонія присвоєння вчених ступенів і вручення дипломів в університеті, коледжі або середній школі.	The USA
Grounds	Термін, що використовується студентами, професорсько-викладацьким складом і випускниками для позначення університету. Термін «кампус» не використовується.	The University of Virginia
Lawnie	Термін, що позначає студентів, які проживають у кампусі Віргінського університету.	The University of Virginia
Twice off track	Студент, який не відповідає одній або більше вимогам, встановленим у навчальних планах університету у двох послідовних семестрах.	Arizona State University
Z	Термін, що використовується для позначення списку студентів, рекомендованих для отримання академічної відпустки строком на 1 рік.	Harvard University

Розділ 3

3.1 Аналіз веб-сайтів закладів вищої освіти економічного спрямування та їх локалізація англійською мовою

Важливість для створення освітнього іміджу ЗВО має головна сторінка, куди потрапляє користувач при переході на сайт. Головна сторінка – це обличчя сайту, від її дизайну, функціональності, зручності використання і інформативності залежить перше враження користувача про навчальний заклад.

Таблиця 3.1.

Універсальні розділи головної сторінки веб-сайту ЗВО (на прикладі веб-сайту Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана)

Український варіант назв рубрик	Англійський варіант назв рубрик
Університет	University
Факультети та інститути	Faculties
Вступникам	Information for prospective students
Друга вища освіта	Second higher education
Наука	Science
Студентське життя	Campus life

В основному, рубрики на головній сторінці університетського сайту збігаються, відмінність може бути у розміщенні деяких з них у константних меню іншого рівня, або їх відсутності.

Розглянемо також лексичне наповнення змісту веб-сайту КНЕУ ім. Вадима Гетьмана та різних його підрозділів. Так, підрозділ «Університет / University» містить такі складові елементи (Таблиця 3.2.):

Зміст підрозділу «Університет / University» та його локалізація англійською мовою

Найменування підрозділів	Англomовна локалізація
Про університет	About the University
Ректорат	Rectorate
Вибори ректора 2017	–
Ради	–
Структурні підрозділи	Structural Units
Відокремлені структурні підрозділи	KNEU Branches
Міжнародні зв'язки	International relations
Доступ до публічної інформації	–
Акредитація освітніх програм	–
Антикорупційні заходи	–
Громадське самоврядування	–
Академічна доброчесність	–
Громадське обговорення	–
Оренда	–
Контакти та мапи розташування	Geographical map
COVID-2019	–
–	Management Centres

Важливим елементом веб-сайту ЗВО є перелік факультетів. Розглянемо найменування основних факультетів цього університету та їх переклад англійською мовою на локалізованій версії веб-сайту ЗВО (Таблиця 3.3.):

Найменування факультетів КНЕУ ім. Вадима Гетьмана та їх переклад англійською мовою

Назва факультету	Англійський переклад
Факультет міжнародної економіки і менеджменту	Faculty of International Economics and Management
Факультет маркетингу	Faculty of Marketing
Факультет управління персоналом, соціології та психології	Personnel Management, Sociology and Psychology Department
Факультет обліку та податкового менеджменту	Faculty of Accounting and Management Taxation
Факультет фінансів	Faculty of Finance
Факультет економіки та управління	Economics and Management Faculty
Юридичний інститут	Institute of law
Інститут інформаційних технологій в економіці	Institute Information Technologies in Economics
Інститут дистанційної освіти	Institute of e-learning of State Higher Educational Establishment

Більшість термінів, які входять до складу цих найменувань, перекладені за допомогою еквівалентного перекладу, адже це інтернаціональні терміни.

3.2 Відтворення англomовної фахової термінології веб-сайтів ЗВО адвокатури, права та юриспруденції

Веб-сторінка Інституту права СумДУ локалізована англійською мовою. Звернемо увагу на переклад її структурних блоків:

Особливості відтворення найменувань структурних блоків веб-сторінки Інституту права СумДУ англійською мовою

Українське найменування	Англійський переклад
Абітурієнту	Educational part
Студентам	For Students
Аспірантура	Directorate academic and research institute of law
Головна	Main page
Новини НІІ права	News academic and research institute of law
–	Academic mobility

Також слід дослідити проблеми юридичного перекладу, обумовлені міжмовними паронімами, на прикладі таких термінів, як «титул», «новація», «реформація балансу», «об'єкт» і «суб'єкт». Ці терміни свідчать про те, що в юридичному перекладі потрібно з особливою обережністю ставитися до «інтернаціоналізмів», оскільки уявлення про «міжнародний» характері саме юридичних термінів часто виявляється хибним:

об'єкт ≠ object

об'єкт оподаткування – taxable item

object of taxation = purpose of taxation – мета справляння податків

суб'єкт (діяч) ≠ subject (предмет)

суб'єкт злочину – perpetrator of a crime, criminal

subject of a crime – предмет злочину

3.3 Веб-сайти ЗВО за напрямом педагогічної освіти та їх локалізація англійською мовою

Ще одним освітнім напрямком, у рамках якого розглядаємо особливості перекладу та локалізації веб-сайтів ЗВО, є гуманітарна освіта.

Переклад гуманітарної термінології становить труднощі у зв'язку з відсутністю чітких еквівалентів, порівняно з галузями технічних наук. Відтак, перекладач застосовує ширший спектр перекладацьких прийомів і трансформацій для передачі такої термінології. Також важливу роль відіграє структура термінологічних сполучень, для відтворення якої необхідно враховувати особливості зв'язку слів в українській та англійській мовах.

ВИСНОВКИ

- У ході дослідження визначені теоретичні аспекти дослідження особливостей перекладу термінології при локалізації веб-сайтів ЗВО, а також здійснене емпіричне дослідження процесу такого перекладу та локалізації.
- Сучасна англійська мова відрізняється великою здатністю до деривації і утворення нових поєднань слів. Розгляд словотвору сучасної англійської мови виявляє його важливість як інструменту збагачення мови і дозволяє відзначити продуктивність афіксації, конверсії, словоскладання і скорочення на початку XXI ст. лінгводидактичної роботи з деривацією.
- У другому розділі дослідження з'ясовано, що структурні особливості фахової термінології обумовлюють безліч труднощів її перекладу, а тому є важливим елементом, на який обов'язково слід звертати увагу при перекладі. При цьому має враховуватися граматична система англійської та української мов, у якій функціонують різні типи поєднання слів у словосполученнях та реченнях, різні словотвірні моделі тощо.
- Аналіз показав, що переклад економічної та академічної термінології на веб-сайтах ЗВО економічного спрямування переважно реалізується з використанням еквівалентного перекладу або калькування. Відбувається локалізація академічної термінології, адже система освіти в Україні специфічна, вона має багато найменувань, які не мають аналогів у інших країнах світу.

ВИСНОВКИ

- Також у роботі досліджені особливості перекладу термінології як текстового компоненту веб-сайтів ЗВО юридичного (правового) та гуманітарного спрямування. З'ясовано, що немає уніфікованої структури сайту ЗВО.
- З'ясовано, що технологія локалізації – трудомісткий процес культурної адаптації продукту для місцевого ринку.
- Локалізація не обмежується лише перекладом текстів, це творчий процес, форма міжкультурної комунікації, успішність якої можлива за умови врахування соціокультурних маркерів мови користувачів.
- Контент, локалізований під іноземних користувачів, робить сайт факультету простим у сприйнятті та зручним у використанні, створюючи для ЗВО довгострокову конкурентну перевагу на ринку освітніх послуг.